

(потрібно *Стефанишина*, бо *Стефаниха*), *Кузьміч*, *Галіч*, *Мініч*, *Люліч* (замість *Кузьмич*, *Галич*, *Мінич*, *Люлич*); порушення нормативної форми прізвищ на *-иченко* (*Михайліченко*, *Старіченко*, *Калиніченко* замість *Михайличенко*, *Стариченко*, *Калиниченко*); заміна в коренях *и* на *і* (*Скібицький*, *Кісіль*, *Слівинська* замість *Скибицький*, *Кисіль*, *Сливинська*); неправомірна видозміна суфікса *-ик* (*Кусік*, *Круглік*, треба *Кусик*, *Круглик*). Поза увагою лишають вимогу написання літери *і* у прізвищах, утворених від слів, де *і* чергується з *о* або *е*, – *Грім* (*Грома*), *Кіт* (*Кота*), *Ведмідь* (*Ведмедя*), *Пиріг* (*Пирога*); використання апострофа після літер на позначення губних приголосних перед *я*, *ю*, *є*, *ї*, що означають два звуки, – *Сав'юк*, *М'ялюк*, *Клим'юк*. Апостроф не пишеться, якщо перед літерою на позначення губного приголосного є інша, крім *р*, що належить до кореня (*Морквянко*), але *Карп'юк*, *Верб'яний*, *Черв'яченко*.

Серед проілюстрованих антропонімів із правописними недоглядами наявні моделі російської структури, неправомірно вжиті в українському контексті. Російську літеру *и* необхідно передавати українською *и* й адекватно озвучувати у прізвищах, утворених від власних імен, спільних для української та російської мов – *Данилов*, *Кишов*, *Михайлова*, *Никифоров*, *Титов*, *Бенедиктова*; у прізвищах, утворених від коренів, спільних для української та російської мов, – *Синельникова* (синій), *Новикова* (новий), *Кисельов* (кисіль); у суфіксах *-иц*, *-ик* – *Синицин*, *Скобличков*, *Колесников*. Російській літері *е* відповідає українська *є*, коли в середині слів російській літері *е* відповідає українська *і* – *Резников* (різати), *Беляков* (білий).

В умовах формування українськомовного простору постала проблема повернення генетично зумовлених антропонімів з метою відродження національної єдності, відновлення й зміцнення української ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бортняк А. А. Ну що б, здавалося, слова ...: Бесіди про культуру української мови. Київ: Український письменник, 1994. 73 с.
2. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наукова думка, 1986. 310 с.
3. Шкляр В. Залишенець. Чорний ворон: роман. Харків: Книжковий Клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2014. 432 с.

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ НОВЕЛІСТИКИ ІРИНИ САВКИ

Янковська Ж. О.

*доктор філологічних наук, професор кафедри
філософії та культурного менеджменту
Національного університету «Острозька академія»*

Міра художності творів кожного письменника визначається низкою факторів, які її окреслюють. Це насамперед використання художніх засобів і тропів (епітетів, метафор, порівнянь і т. п.), а також окремі індивідуальні особливості письма і стилю автора.

Сучасна українська письменниця Ірина Савка, за основною професією викладач музики, всього десятиліття тому з'явилася на літературному обрії невеликою збіркою дуже лаконічних та настроєвих оповідань-новел «Осиний мед дикий» (2013). Були у неї й поетичні проби пера. На сьогодні вона має досить чисельну та вдячну аудиторію, причому як дорослу, так і дитячу, яка з нетерпінням чекає виходу її кожної наступної книжки. Другою збіркою, яка представила її творчість стала збірка новел «Шипшинове намисто» (2016), у якій спостерігаємо ще вищий рівень письменницької майстерності авторки. Це вже досвід творення більш глибокої й досконалої малої прози. Проте у її творчому доробку в останні роки з'явилися і великоформатні твори. Це «родинна сага» «Три Марти» (2021) і новий автобіографічний роман «Від снігів до спілих вишень» (2023). Хоч варто зауважити, що вся її проза має відбиток автобіографістики, власного життєвого досвіду, вона часто використовує прийом спогадів. Хочеться також згадати про дві книжки Ірини Савки для дітей – це «Казки-горошинки» (2017) і «Киця Миця, мандрівниця» (2022). З цього можемо висновувати, що за досить короткий час вона вагомо заявила про себе як письменниця і знайшла свого читача. У літературознавчій галузі з наукової точки зору її твори ще фактично не проаналізовані.

Досліджуючи особливості письма Ірини Савки, варто зазначити, що вона не гребує, але досить економно користується художніми тропами як естетичними засобами тексту, особливо у новелістиці, пише стисло, майже скупю, проте широко застосовує у текстах художню деталь. Це і є головна особливість її творчості, що робить її упізнаваною. Бачиться, що чітке застосування художньої деталі як стилістичного прийому в її творах не стільки продуманий хід, скільки внутрішня властивість індивідуального стилю й майстерності авторки. Саме за допомогою осмислення художньої деталі у творах письменниці можемо «зазирнути» у її творчу лабораторію, бодай частково пізнати спосіб мислення, її ставлення до зображуваних подій, а іноді й ролі в цих подіях, бо в багатьох творах вона використовує метод біографізму, адже при використанні художньої деталі проявляється здатність письменниці «вихопити з-поміж безлічі речей чи явищ таке, що у сконцентрованому, спресованому вигляді економно і з великою експресивністю дає змогу виразити авторську ідею твору» [4, с. 718-719].

Якщо звернутися до дефініціювання терміну, то у «Літературознавчому словнику-довіднику» художня деталь означається як «засіб словесного та малярського мистецтва, якому властива особлива змістова наповненість, символічна зарядженість, важлива композиційна та характерологічна функція» [4, с. 718]. Загалом до осмислення художньої деталі як стилістичного засобу в українському літературознавстві ширше або вужче зверталися Г. Авксентьева, Т. Лісогор [1], О. Ємець, А. Захарчук [2], О. Манойлова [5], С. Паламар [6] та інші. Окремі дослідники вважають художню деталь елементом «стилістичної конвергенції» [2, с. 21], який у художньому тексті підсилює інші способи й засоби зображення. Проте варто говорити про те, що є твори, зокрема, і проза Ірини Савки, де художня деталь відіграє основну роль серед інших таких прийомів.

Зауважимо також, що художня деталь – це ще й поліфункціональний засіб художнього тексту, покликаний насамперед на чомусь концентрувати увагу, допомагаючи таким чином найбільш яскраво репрезентувати визначальні риси зовнішнього або внутрішнього світу героя, певну обставу, місцевість, події, розкрити символіку явища або зображення, психологію героя, емоції, почуття і т. п. Загалом виділяють такі головні функції художньої деталі, як зображальну, уточнювальну, характерологічну, імплікувальну тощо. Виходячи із цих функцій, й сама художня деталь буває словесна, описова, пейзажна, портретна, психологічна та ін. Почасти вони семантично взаємодіють та перекривають одна одну, комбінуються, як це відбувається й у творах Ірини Савки. Особливо у новелах письменниці художня деталь виконує ще й текстово і за змістом організуючу роль. Наприклад, це можна простежити за новелою «Шипшинове намисто», яка дала назву й однойменній збірці.

Символічний образ шипшинового куца у тексті з'являється ненав'язливо, природньо, водночас стає його стержнем, впорядковує сюжетну канву та думки героїні Мирослави, бо її перше й останнє побачення на чужій землі (вона була примусово вивезена до Німеччини під час II Світової війни) теж було біля того шипшинового куца. Воно стало продовженням роду, бо з нього, ніби за бабусиними словами, уже вдома після визволення, народилася її Оленка, яку вона зберегла попри осуд односельців, бо ж «німченя привезла» [7, с. 46]. Донька стала для жінки єдиною втіхою, сенсом її життя.

Шипшиновий куц тут стає інформаційно містким «знаковим засобом», який, подібно до паремій, здатний, на думку В. Калько, «зберігати, отримувати, обробляти й передавати якнайбільший обсяг концептуалізованої інформації» [3, с. 133]. Уважний читач помітить певну метаморфозу, пов'язану у творі із шипшиновим куцем: у час, коли дівчина, перебуваючи на примусових роботах в Німеччині, із радістю та здивуванням виявила на межі поля пані Берти шипшиновий куц, вдома, в Україні, «на подвір'ї в шипшиновий куц улучив снаряд, утворивши на його місці чорну вирву і розкидавши зелені парості» [7, с. 46]. У зв'язку з цією подією можна провести й іншу сумну сюжетну паралель паралель, пов'язану із втратою у родині, – «не діждався її батько» [7, с. 46]. Героїня молила Бога про щастя для донечки, бо її, коротке, «лишилося там, далеко, на чужій межі» [7, с. 47], під тим шипшиновим куцем.

Жінка відродила шипшиновий куц. Важливим моментом у вервечці подій є розв'язка твору: коли перед Різдом на канікули приїхала її донька-студентка, то, визирнувши у вікно, аж скрикнула від здивування: «...Дивися, скільки пташок на твоєму шипшиновому куці. Він увесь у червоному намісті» [7, с. 47]. На це Мирослава задумано відповіла: «Цього року він особливо рясний. Старий, а цвіте. Взимку роздарує птахам червоні коралі» [7, с. 47]. І це знову виявилось символічним, бо саме в цей день через стільки років приїхав її коханий Іржик із Ярмілою, зайшов на подвір'я і також враз «зупинився біля куца» [7, с. 47], «на мить заляк, а потім похапцем почав зривати червоне шипшинове намисто, вкладаючи у ліву долоню» [7, с. 47]. Коли чоловік, тримаючи в руці ягоди шипшини, від хвилювання пошепки покликав її на ім'я, то «цей шепіт, цей погляд

виринув, наче блискавка, мов той далекий грім з її незабутньої юності; розчахнув її навпіл, як ту яблуньку в грозовий полудень» [7, с. 48].

Отже, цій новелі шипшиновий куц можна характеризувати як *наскрізну* художню деталь, яка у тексті має матеріально виражену уявну сутність, а у підтексті є символом збереження рідного дому, кохання, роду, викликаючи цілий ряд теплих, щемких емоцій та асоціацій, замінюючи собою цілу гаму почуттів, рис характеристики героїні, щось глибоке й вічне, що важко передати словами. Будучи за обсягом *мікрообразом*, така деталь у конкретному творі за смисловим навантаженням являє собою *мегаобраз*. Таких вагомих художніх деталей у текстах творів Ірини досить багато. Завдяки їм її проза має своє неповторне «обличчя».

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьєва Г., Лісогор Т. Функціонування терміна «художня деталь» у літературознавстві. *Південь України: Етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*. Одеса: «ВМВ», 2013, С. 3-7.
2. Ємець О., Захарчук А. Значення художньої деталі як фактора поетичності прози в оповіданнях американських і канадських письменників. *Філологічні науки. Науковий журнал Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. 2020. № 33. С. 20-24.
3. Калько В. Семантика українських паремій. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2019, VII/1, С. 133-141.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. Київ: ВЦ «Академія», 2007.
5. Манойлова О. Художній предмет як наукова проблема: історія та перспективи. *Слово і Час*. 2009. № 6, С. 83-90.
6. Паламар С. До проблеми художньої деталі (літературознавчий аспект). *Українська література в ЗОШ*. 2005. № 3. С. 15-17.
7. Савка І. Шипшинове намисто. Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. 158 с.

GAMING TECHNOLOGIES: A TOOL FOR CULTIVATING COGNITIVE ENGAGEMENT IN ENGLISH LANGUAGE LESSONS

Budz I. F.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of Romano-Germanic Philology Department
Private Higher Education Establishment "Academician Stepan Demianchuk
International University of Economics and Humanities"*

Popovych K. O.

*2-d year Master Degree Student,
History and Philology Faculty
Private Higher Education Establishment "Academician Stepan Demianchuk
International University of Economics and Humanities"*